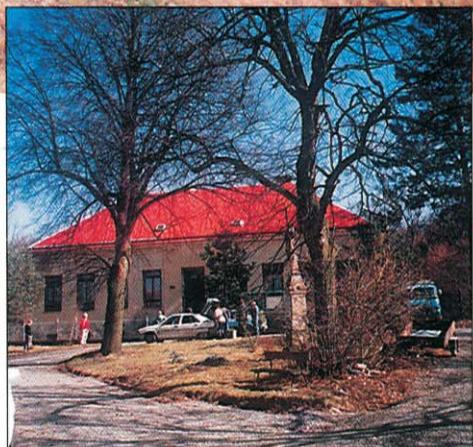
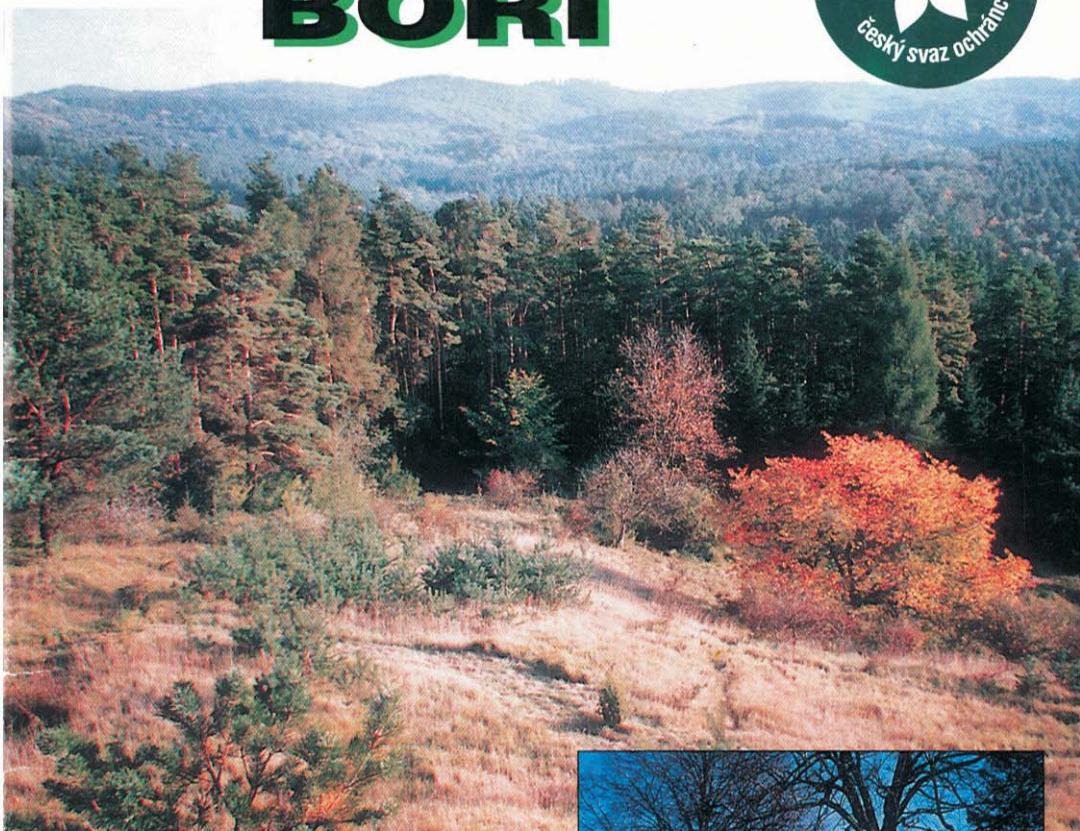
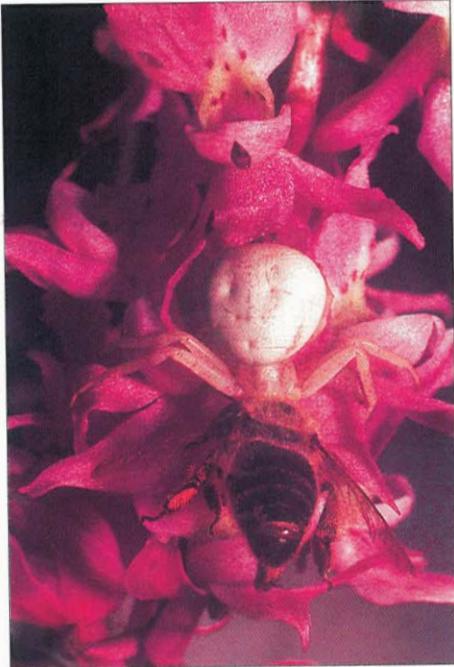
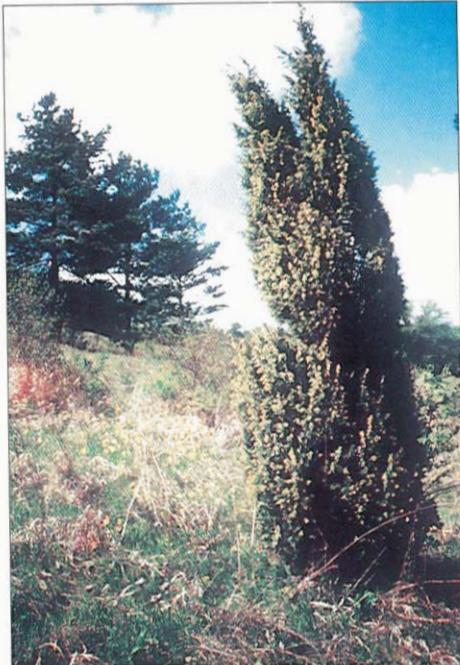

NAUČNÁ STEZKA BOŘÍ

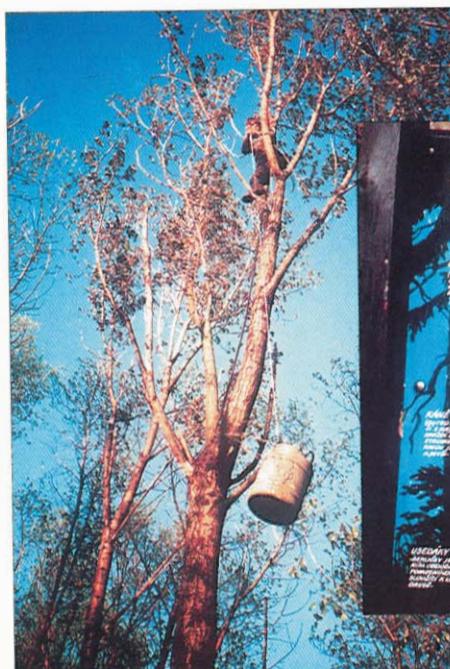

detail květu vstavače mužského

Jalovec obecný - Strabišov - Oulehla

vyvěšování budek

zastávka naučné stezky

Motto:

„Utrhl jsem květinu a zvadla,
chytil jsem motýla a zemřel mi v dlani.
Pochopil jsem,
že krásy se mohu dotknout pouze srdcem.“

John Lennon

Zveme Vás na procházku po naučné stezce Boří, kterou vybudoval Český svaz ochránců přírody Divoky.

Stezka Vás seznámí s přírodními zajímavostmi klidové oblasti Chřiby, typickým rostlinstvem a živočišstvem, ale i negativním působením člověka na přírodu.

Z hlediska geologické stavby je okolní území součástí tektonicky velmi složitého komplexu flyšových příkrovů označeného názvem Magurský flyš, složeného z jednotky račanské a bystrické.

Z hlediska horopisného členění leží stezka v Chřibské vrchovině.

Klimaticky patří území do mírně teplé oblasti s průměrnou lednovou teplotou od -4 do -2°C, v červenci v rozmezí 17 až 19°C. Srážky ve vegetačním období se pohybují v rozmezí 350 až 450 mm, v zimním období 200 - 300 mm. Sníh zde leží 40 - 80 dní v roce. Převládají západní větry.

Stezka začíná pod hřištěm, vede kolem potoka, rybníčku, přes louku k lesu. Lesem Boří prochází až k rezervaci Kamenec, odkud se odkrývá pohoráma okolních chřibských lesů. Kolem oplocenky vede na druhou stranu kopce, kde se odkrývá pohled na okolní vesnice. Přes pole Vás stezka doveďe kolem odpočívadla na úvozové cestě až na okraj vesnice k Terénnímu ekologickému středisku (TES).

Délka trasy je 4,34 km a je na ní 14 zastávek. Celková doba obchůzky je přibližně 2 hodiny. Jednotlivá zastavení zakreslená v mapce jsou vyznačena v terénu tabulkami s vysvětlujícím textem. Naučná stezka je značena bílým čtvercem se zeleným šikmým pruhem. □

Naučnou stezku a Terénní ekologické středisko vybudovali členové Českého svazu ochránců přírody v Divokách. Odbornou a finanční pomoc poskytl referát životního prostředí Okresního úřadu v Kroměříži, Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Věříme, že patříte k ukázněným návštěvníkům a přejeme Vám mnoho krásných zážitků a poučení v Chřibech.

Divoky, prosinec 1997

Josef Sedláček
předseda ZO ČSOP Divoky

Zastávka 1

TRASA NAUČNÉ STEZKY

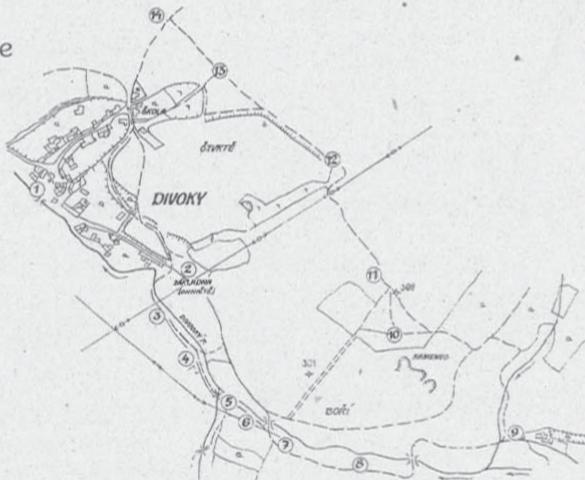
Základní údaje k naučné stezce

Dostavíte-li se do obce Divoky, nemůžete přehlédnout na návsi u autobusové točny první informační tabuli Naučné stezky Boří.

Naučná stezka je 4,3 km dlouhá, překonává výškový rozdíl 135 metrů a na jejím úseku je umístěno 14 informačních tabulek. Částečně vede souběžně se zelenou turistickou trasou lesem Boří. Je značena značkou naučné stezky □.

Texty k zastávkám obsahuje tento průvodce.

- 1 - vstupní informační tabule
- 2 - činnost ZO ČSOP Divoky
- 3 - potok
- 4 - biologická regulace
- 5 - rybníček
- 6 - louka
- 7 - houby
- 8 - listnatý les
- 9 - jehličnatý les
- 10 - chráněné území - přírodní památka Kamenec
- 11 - Chřiby - geologie
- 12 - okolní vesnice
- 13 - pole
- 14 - historie

Zastávka 2

ČINNOST ZO ČSOP DIVOKY

Český svaz ochránců přírody vznikl v roce 1981. Zpočátku jsme se věnovali brigádnické činnosti. Pomáhali jsme v lesích při vysekávání lesních školek, při vyklízení pasek a při výsadbě mladých stromků. Likvidovali jsme „černé skládky“ a prováděli sběr druhotních surovin.

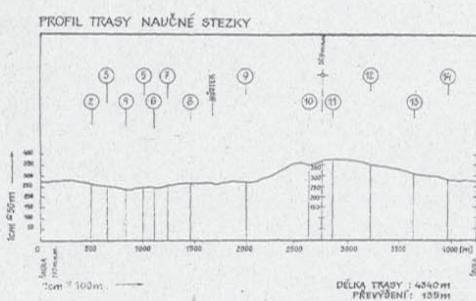
Také jsme při ZŠ Zdounky vedli kroužek mladých ochránců přírody. I naše kulturní činnost byla bohatá. Na jaře jsme pořádali Otvírání studánek a v létě Pohádkový les. Naše činnost nekončila jen u těchto akcí. Se získáváním nových zkušeností jsme postupně naši činnost rozvíjeli, zdokonalovali a zapojovali jsme se do celostátních ochranářských programů. Např. akce Formica, sledování káňat, výskyt obojživelníků, měření a značení významných stromů, akce Jilm, akce Rak. Tak se naše činnost postupně měnila v kvalitnější a profesionálnější.

Jedním z úkolů je péče o chráněná území našeho okolí. Věnujeme se pěti následujícím - přírodní památka Drážov, Kamenec, Včelín, Přehon a národní přírodní rezervace Strabišov - Oulehla. Navštívíte-li Přehon brzy z jara, překvapí Vás jemná krása tisíce květů koniklece, na Kamenci je to vstavač kukačka, část Drážova je v létě pokryta hustým žlutým kobercem omanu mečolistého, Včelín ukryvá několik mohutných vstavačů nachových a Strabišov - Oulehla je nejvzácnější lokalita, kde se nachází velké množství orchidejí - např. střevíčník pantofliček - naše největší orchidej a vzácný vstavač trojzubý - jediné naleziště v regionu bývalého Jihomoravského kraje.

Další z náročných úkolů je péče o budky (pro sovy a poštoly), které vyrábíme za účelem hubení hraboše polního. Staráme se o 100 budek, rozmístěných na ploše 6700 ha.

V minulých letech jsme se také zabývali problematikou ochrany a pomocí čápu bílému. Zhotovili a instalovali jsme na komínech kotelen (ZŠ Kvasice, ČSAD Kroměříž) dvě hnízdní podložky pro čápy - viz vlastní videozáznam.

K důležitým činnostem patří i péče, ochrana a ošetřování starých památných stromů a stromořadí.

Zastávka 3

DIVOCKÝ POTOK

Divocký potok pramení pod Bunčem (478 m. n. m.), protéká lesem, přes Divoky a před obcí Zdounky se vlévá do říčky Kotojedky, která svou pouť končí v řece Moravě. Vlastní tok je dlouhý 7,15 km a plocha povodí zaujímá 9,9 km².

Potok na své trase vytváří četné zákruty - meandry. Nárazové břehy bývají v meandrech vždy strmé a jsou stále vymilány narážejícím proudem vody.

Stromové patro údolní nivy potoka tvoří především olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), vrba křehká a bílá (*Salix fragilis* a *S. alba*) a jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*). Z bylin v jarním období spatříme hojný, žlutě kvetoucí orsej jarní (*Ficaria verna*), zapalici žlufochovitou (*Isopyrum thalictroides*), blatouch bahenní (*Caltha palustris*), aron plamatý (*Arum maculatum*) a devěstil (*Patesites sp.*), v letním období převažují vysoké bylinky, především kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), četné druhy mrkvovitých rostlin a pcháč zelinný (*Cirsium oleraceum*).

U vody se můžete setkat se střízlíkem obecným (*Troglodytes troglodytes*): Je to ptáček asi poloviční velikosti vrabce, rezavohnědý, s krátkým vztyčeným ocáskem. Staví velké kulaté hnízdo s postranním otvorem ve spleti kořenů, v hustém kroví, hromadách klestí apod. Živí se hmyzem. Jeho zvučný hlasitý zpěv je neúměrný jeho velikosti.

Místy můžete zahlédnout i ondatru pižmovou (*Ondatra zibethicus*) a rejse vodního (*Neomys fodiens*).

Pod kameny se schovává pstruh potoční (*Salmo trutta m. fario*) a rak bahenní (*Astacus leptodactylus*).

Při cestě je možné po pravé straně spatřit nezelenou zárazovitou rostlinu podbílek šupinatý (*Lathraea squamaria*), růžově kvetoucí lilii zlatohlávek (*Lilium martagon*).

Před rybníčkem se do Divockého potoka vlévá bezjmenný občasný potůček v jehož blízkosti se nachází největší hlavaté vrby v okolí - (obvod 592 cm).

Střízlík obecný

Zastávka 4

BIOLOGICKÁ REGULACE

Ještě před 30 lety hnízdil sýček obecný i sova pálená téměř v každé kostelní věži nebo zemědělské usedlosti. Již po roce 1960 se počty obou druhů začaly snižovat. Mnohé oblasti byly jimi postupně opouštěny a počty na přetrávajících stanovištích rychle klesaly. Dnes hnízdí jak sova pálená (*Tyto alba*), tak i sýček obecný (*Athene noctua*) po celém území jen vzácně.

Změny v otevřené krajině během posledních desetiletí (rozorání pastvin, mezí, výrazná redukce starých doupných stromů a rozptýlené zeleně vůbec) v souvislosti s rozširováním zemědělské výroby přinesly výrazné omezení hnízdních možností pro většinu sov a dravců.

Některé sovy si hnízda nestaví ani to neumí. Zato straka si každým rokem staví hnízda dvě, využívá ale jen jedno, druhé zůstává volné - pro kalouse ušatého nebo poštolku. Ale i strak ubývá.

A tak jsme se jednoho dne v roce 1986 rozhodli pomoci. Uzavřeli jsme s místním zemědělským družstvem hospodářskou smlouvu, jejímž předmětem byla biologická regulace hraboše polního na zemědělské půdě. Nejprve jsme začali s potřebným průzkumem, sledováním výskytu poštola a sov. Potom jsme vyrobili umělé hnízdní budky, rozmístili je na základě průzkumu získaných údajů do vhodných lokalit. Nyní již následovala pouze kontrola a vyhodnocování účinnosti našich opatření.

Zvýšení stavu dravců a sov v krajině jako přirozených nepřátel drobných hlodavců, má velký význam nejen z hlediska boje proti těmto škůdcům zemědělských plodin, ale i z hlediska ochrany půdy, vody a vodních zdrojů. Vždyť tímto způsobem lze nahradit značné množství chemických přípravků - rhodenticidů, které by jinak musely být k hubení hlodavců použity.

Sova pálená

Zastávka 5

RYBNÍČEK

Vznikl v únoru r. 1996 jako rozšíření naučné stezky o další biotop. Poslední léta byl pozemek porostlý plevelnou vegetací rumištního typu, využívaný snad jen jako zemědělský skládkový prostor.

Biotop rybníčku slouží zejména existenci a rozmnožování obojživelníků. Umožnuje Vám seznámit se s dalšími, v krajině již ojedinělymi druhy rostlin a živočichů na jejich přirozeném mokřadním a vodním stanovišti.

K rostlinám typickým pro tato stanovistě patří okřehek menší (*Lemna minor*), závitka mnohokořenná (*Spirodela polyrhiza*), skřípina lesní (*Scirpus sylvaticus*), ostřice štíhlá (*Carex gracilis*), žabník jitrocelový (*Alisma plantago-aquatica*), lakušník vodní (*Batrachium aquatile*), rdest plovoucí (*Potamogeton natans*), dáblík bahenní (*Calla palustris*), kosatec žlutý (*Iris pseudacorus*) a puškvorec obecný (*Acorus calamus*).

V létě na hladině rozkvétá stulík žlutý (*Nuphar luteum*) a chráněný leknín bílý (*Nymphaea alba*). Brzy po vybudování osídly rybníček ploštice - bruslařka obecná (*Gerris lacustris*), vodoměrká štíhlá (*Hydrometra stagnorum*) a zámkoplavka obecná (*Notonecta glauca*), která rychle plave hřbetem dolů. Všechny tři druhy jsou dravé a živí se hmyzem. Ze třídy obojživelníků musíme uvést čolka obecného (*Triturus vulgaris*), ropuchu obecnou (*Bufo bufo*), skokana zeleného (*Rana esculenta*) a skokana hnědého (*Rana temporaria*).

Kolem rybníčku vysadily členové ČSOP vrby, které budou údržbou a řezem tvarovány do hlavaté formy.

Na stéblech rákosu, sítin a ostřic žijí rákosníčci, dlouhonoží broučci z čeledi mandelinkovitých.

Pestrost rostlinných a živočišných druhů a z toho plynoucí možnosti zajímavých pozorování jak na vodní hladině, tak i pod ní, zařazuje toto zastavení mezi nejoblíbenější.

Ropucha obecná

Zastávka 6

LOUKA

Louky jsou bezlesé plochy, jejichž celkový vzhled určují četné druhy trav a vytrvalých bylin. Opakováné sečení lukám nejen nevadí, ale naopak podporuje vznik trsu (drnu). Voda v nich protéká velmi pomalu a důbře se tak v prostředí zachycuje. To má velký význam pro udržení vody v krajině. Pestré složení rostlinstva se odráží i v rozmanitosti hmyzu a jiných bezobratlých, kteří zde žijí. Na květech se setkáváme se včelami, čmeláky, motýly i brouky. Na zelené potravě tu najdeme sarančata, housenky, mšice a ploštice, pavouky, střevlíky a mravence. Od jara do zimy zní louka bzukotem a cvrkotem různého hmyzu.

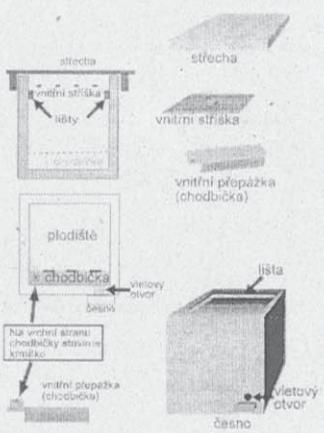
Z květu na květ přelétá celá paleta denních motýlů, například okáč bojínkový (*Melanargia galathea*), okáč luční (*Maniola jurtina*), žluťásek řešetlátkový (*Gonepteryx rhamni*) a další.

V porostu travního společenstva můžeme rozlišit kostřavu, psárku, bojínek, sruhu, ovsíku a další. Barevnou kulisu dotváří rozrazil, chlastavec, kopretina, mateřídouška, kohoutek, pryskyřníky, zvonky.

Čmeláci (*Bombus*) jsou hojný blanokřídlý hmyz a přesto patří mezi ohrožené a tedy zvláště chráněné živočichy. Samičky z jara vyhledávají místo pro hnizdo - poblíž infor. tabule vidíte malý umělý úlek vyráběný členy ZO ČSOP Divoky. Čmeláci jsou významní opylovači, zvláště jetelů, které nemohou opylit včely.

Vhodné podmínky pro hnizdění zde našla i linduška luční (*Anthus pratensis*). Na pastvě se tu často zastaví i stádo srnčí nebo černé zvěře.

Nákres úlku pro čmeláky

Čmelák zemní

Zastávka 7

HOUBY

Les Boří je příjemným místem aktivního odpočinku a cílem mnoha houbařů. Toto zastavení upozorňuje na neobyčejný význam hub v přírodě. Co to vlastně jsou houby?

Houby jsou organismy, které neobsahují chlorofyl a jsou tvorený protáhlými vlákny (hyfami). Jemná vlákna hub tvoří splet, tzv. podhoubí- mycelium, které má rozličnou podobu. Čemu říkáme "houba" a co sbíráme, to jsou plodnice.

Houby získávají organické sloučeniny jinak než zelené rostliny. Bud cizopasí na živých organismech nebo rozkládají odumřelá těla jiných organismů. Některé houby rostou v soužití (symbioze) s jinými rostlinami - na kořenech některých dřevin nebo orchidejí. Žijí pod povrchem země v půdě, na jehličích a listech, na kompostu, na dřevě i kůře stromů. Nepotřebují světlo, ale bohatou organickou výživu a vlhkost.

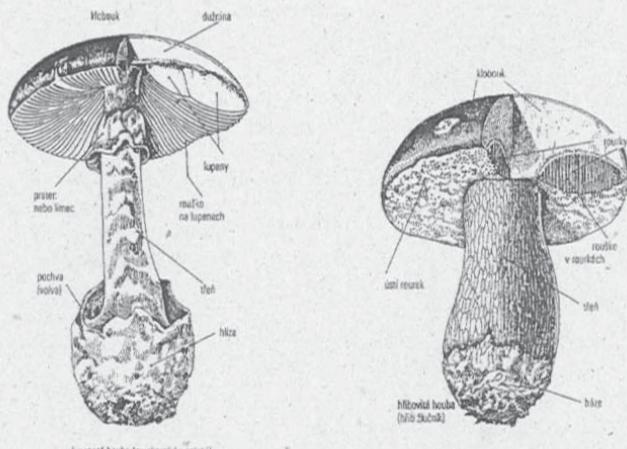
Houby se rozmnožují výtrusy (sporami) a konidiemi, vyjímečně také pučením. Z jedné plodnice se uvolní několik miliard výtrusů. Pomáhá je roznášet vítr, dešť a zvířata.

Houby plní důležité ekologické úkoly v koloběhu látkové přeměny v přírodě.

Nesbírejte všechno, co vypadá jedlé, ale nasbírajte si jen tolik hub, kolik spotřebujete.

Neničte houby, které nesbíráte!

Pozor, některé houby jsou jedlé jen jednou!

Zastávka 8

LISTNATÝ LES

Toto zastavení Vás přivádí do dalšího ekosystému, který zastupuje nejsložitější a druhově nejbohatší společenství organismů, v němž hlavní a charakteristickou složkou jsou patrové, mnohaleté dřeviny, vytvářející souvislé porosty. Základním článkem tohoto společenstva jsou zelené rostliny, které vytváří organickou hmotu. Patrovitost lesních dřevin umožňuje využít prostor a sluneční energii v daleko větší míře, než je tomu u jiných ekosystémů. Skladba lesů i jejich druhová rozmanitost není však zdaleka původní, protože se po staletí livilm člověka měnila.

Zde bychom si měli uvědomit, že les by pokrýval převážnou většinu pevniny, kdyby člověk po dlouhá tisíciletí nepozměňoval tvář Země. Dnes lesy zůstaly jen na plochách, kde se nedářilo zemědělské činnosti člověka.

V bylinném patře jsou častými druhy bažanka vytrvalá (*Mercurialis perennis*), kopytník evropský (*Asarum europaeum*), ptačinec velkokvětý (*Stellaria holostea*), mařinka vonná (*Asperula odorata*), plícník lékařský (*Pulmonaria officinalis*), sasanka hajní (*Anemone nemorosa*), kokořík přeslenitý (*Polygonatum verticillatum*), kyčelnice devítilistá (*Dentaria enneaphyllos*), bika hajní (*Luzula nemorosa*) atd.

Zde, nebo již dříve během cesty, jste měli možnost vidět různé druhy lesních ptáků. Z převodu jste viděli a slyšeli pěnkavu obecnou a sýkoru koňadru. Oba ptáčci jsou velcí jako vrabec. Sýkora koňadra (*Párus major*) je všežravý pták s převahou hmyzu v potravě. Pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*) je semenožravý pták, pouze mládata krmí hmyzem. Zpěv pěnkavy je zvučný tlukot, zakončený stoupajícím trýlkem.

Les má pro odpočinek člověka své nezastupitelné místo. Během cesty lesem pozorujeme, že vzduch je lepší, vlhčí, chladnější, není zde tak větrno, je zde více stínu, klidu atd.

Les má své vlastní klima.

Pěnkava obecná

Sýkora koňadra

Zastávka 9

JEHLIČNATÝ LES

Dějiny lesa začínají před mnoha miliony let v okamžiku, kdy vývoj rostlin dospěl ke vzniku prvních stromů v kamenouhelném útvaru, známém porosty stromovitých předchůdců-kapradin, přesliček a plavuní.

Vysoké těžby dřeva v 17. a 18. století lesy u nás téměř zničily. Bylo nutné začít s umělou výsadbou, při níž bylo užíváno rychle rostoucích dřevin a tak se z našich lesů pomalu stávaly smrkové a borové plantáže. Tak vznikly monokultury, které méně vyhovují přirozeným funkcím lesa.

Les je napadán různými druhy brouků, mezi nejvýznamější z hlediska nebezpečí kvality dřevní hmoty připadá lýkožrout smrkový a kůrovec haluzový.

Z pěvců, kteří zde hnízdí, můžete spatřit králička obecného (*Regulus regulus*), šoupálka dlouhoprstého (*Certhia familiaris*), hýla obecného (*Pyrrhula pyrrhula*), sýkoru uhelníčka (*Parus ater*) a sýkoru parukářku (*Parus cristatus*). Mezi typické obyvatele jehličnatých lesů patří také datlovití. Menší než datel, zelenavá, ale také s červeným temenem hlavy je žluna zelená (*Picus viridis*). Její volání zní jako "kli-kli-kli". Hromádku čerstvých třísek zanechal známý a hojný strakapoud velký (*Dendrocopos major*). Brhlík lesní (*Sitta europaea*) o trochu větší než vrabec, ale chováním připomínající datla, má mnoho hlasových projevů. Nejtypičtější je vábení a varování "tui-tui". Je to jediný pták, který se pohybuje po kmeni hlavou dolů. Všichni datlovití se živí podkorním hmyzem, mravenci a jejich vajíčky, jakož i olejnatými semeny.

Jsou dokonale přizpůsobeni pohybu a životu na kmenech stromů. Dutiny v kmenech kde hnízdí, si sami vytěsávají, většinou pro každé hnízdění znovu. V lesním společenstvu představují důležitou složku, která omezuje populace dřevokazného hmyzu, roznáší semena stromů a připravuje dutiny pro jiné druhy ptáků hnízdící v dutinách.

Ve vrcholu starého smrku vyzpěvuje brávník lesní (*Turdus viscivorus*), lesním průsekem se mihne jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*) a na vysokém smrku hnízdí káně lesní (*Buteo buteo*). Rok od roku více můžete vidět i krkavce velkého (*Corvus corax*).

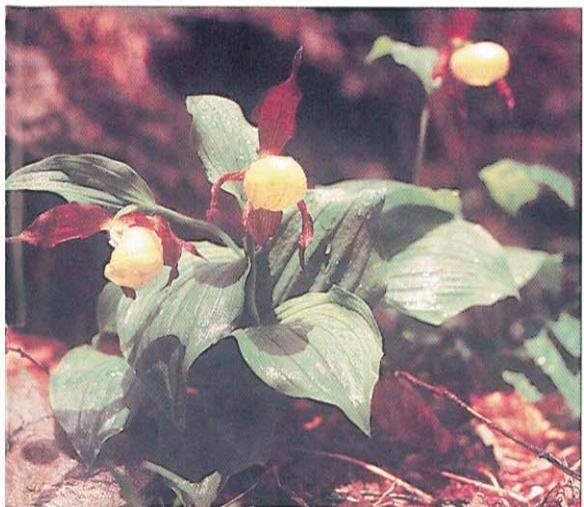
Záleží na každém z nás, jakou hodnotu prožitku vycházky lesem si vytvoříme. Nezapomínejte na přiměřené chování. Podle vlastního uvážení můžete sbírat i lesní plody a houby. V lese na Vás čeká i spousta překvapení. Je to místo odpočinku, ale i nových poznatků o přírodě.

Nikdy neztrácejte v lese smysl pro krásu a pro všechno živé!

Pohádkový les

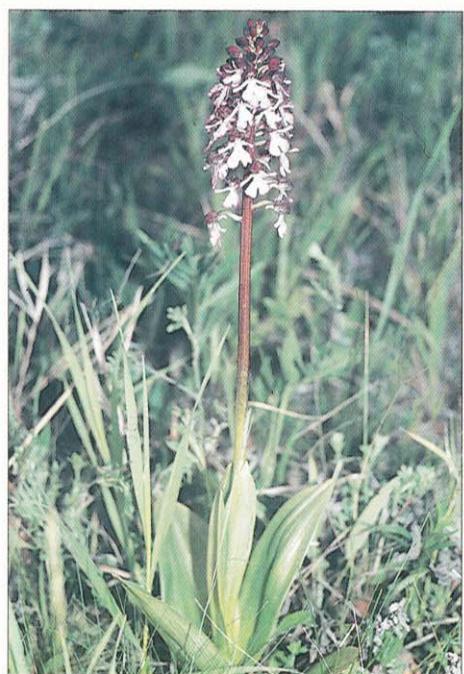
střevičník pantofliček

sečení Strabišov - Oulehla

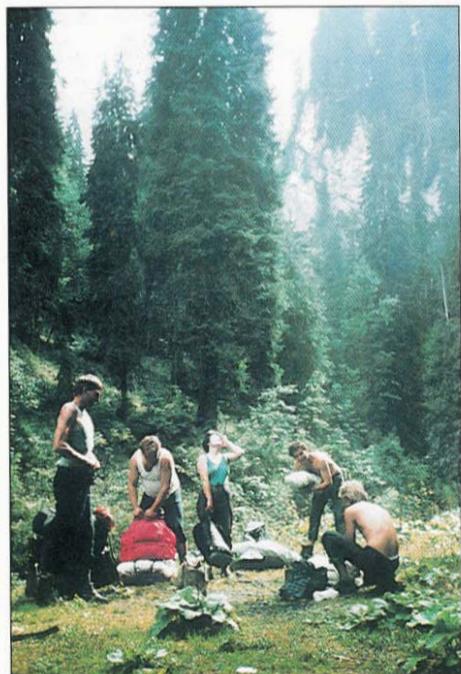
vstavač kukačka

vstavač nachový

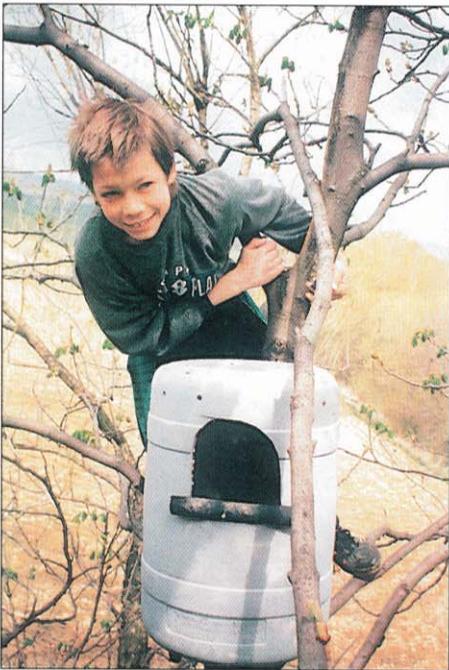
brigáda - sázení žaludů - 1980

Rumunsko - Západní hory - 1989

z týru na Kłak - 1995

kontrola budek

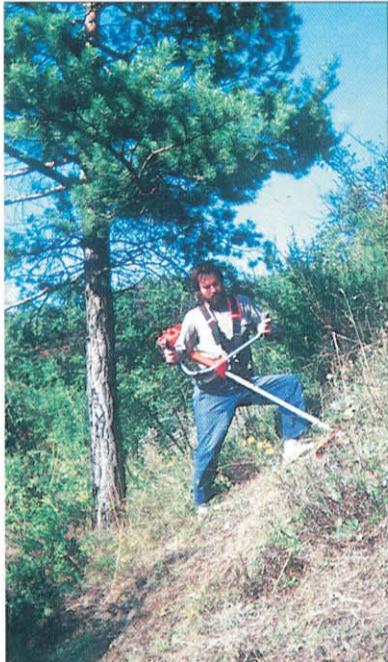
malí puštíci

mladé poštorky

zajímavá snůška

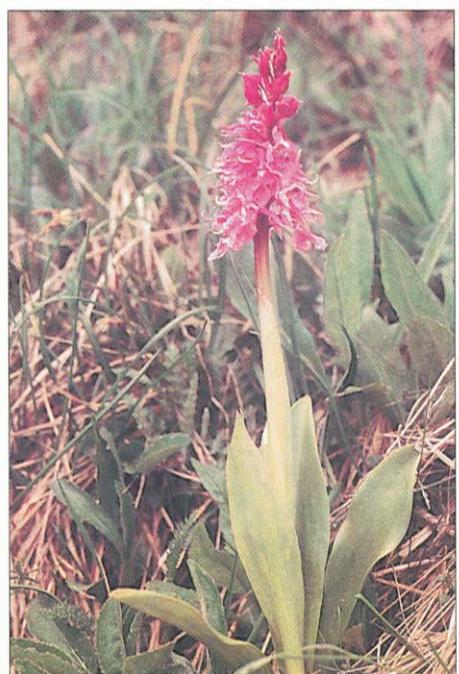
sečení rezervace Drážov

přírodní památka Přehon - koníklec obecný

odborný výklad na rezervaci

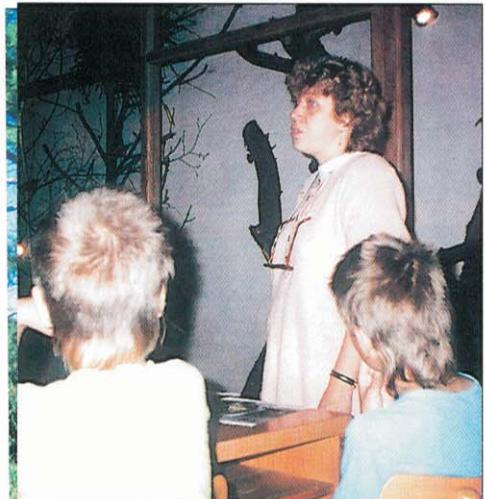

vstavač mužský

Otvírání studánek a Den Země

výuka v Terénním ekologickém středisku

výuka v terénu

desatero ochranářských zásad

výuka v terénu

Zastávka 10

PŘÍRODNÍ PAMÁTKA KAMENEC

Přírodní rezervace Kamenec byla zřízena výnosem Ministerstva kultury č. 13902/54-HSO/ ze dne 27. 2. 1954. Rozloha je 3,00 ha.

Návrh na vyhlášení podal tehdejší konzervátor státní ochrany přírody a krajiny Dr. Otakar Lukáš. Důvodem ochrany bylo zachování přirozeného lesostepního společenstva na výslunné stráni s výskytem velké skupiny jalovců obecných (*Juniperus communis*) různého stáří. Z dalších rostlin jsou zastoupeny svěrep vzpřímený (*Bromus erectus*), bilojetel pětilistý (*Dorycnium pentaphyllum*), kozinec dánský (*Astragalus danicus*), divizna rakouská (*Verbascum austriacum*), vousatka prstnatá (*Botriochloa ischaemum*), hořec brvitý (*Gentiana ciliata*), hvězdnice chlumní (*Aster amelloides*), krvavec menší (*Sanquisorba minor*), mochna sedmilistá (*Potentilla heptaphylla*), tařice kalíšní (*Alyssum calycinum*), marulka pamětník (*Calamintha acinos*), leň luční (*Linum catharticum*), hvozdík kartouzek (*Dianthus carthusianorum*), hvozdík kropenatý (*Dianthus deltoides*), vítod větší (*Polygala major*).

Na části území se nachází opuštěný lom, který sloužil k těžbě stavebního kamene (pískovce). V lomu lze nalézt zkamenělé ostny ježovek, úlomky mechovek, dírkovců, přisedlých červů řádu Sedentaria a zástupce čeledi Corallinacea.

Na jaře r. 1962 stráň vyhořela, čímž došlo ke zničení převážné většiny jalovců. V minulosti došlo rovněž k úniku močůvky do části území (r. 1975 - vyvážením ze státního statku Světlá), jehož důsledkem je přítomnost nitrofilních společenstev na dně lomu.

Území však má vhodné geologické, geomorfologické i klimatické podmínky pro udržení nejen významných teplomilných rostlin, ale i pro obnovení a udržení porostu jalovce. Dnes (1997) se zde nachází 7 kusů vysokých půl metru.

V lokalitě se nachází rovněž řada druhů hmyzu, z nichž nejzajímavější je výskyt kudlanky nábožné (*Mantis religiosa*), která se vyskytuje velmi vzácně (chráněný druh - kriticky ohrožený). Je to živočich 40 - 75 mm velký, zeleně zbarvený, poněkud připomínající kobylku. Má charakteristickou trojúhelníkovou hlavu a krátká (na rozdíl od kobylek) nitkovitá tykadla. První páár nohou je přeměněn v uchvacovací orgán charakteristicky postaven, připomínající sepnuté ruce k motlidbě (odtud druhový název).

Hořec brvitý

Kudlanka nábožná

Zastávka 11

CHŘIBY - GEOLOGIE

Naučná stezka je vytýčena v podhůří Chřibů, které byly jako součást karpatského oblouku v hlavních rysech vyvrásněny v několika fázích v období od konce paleogénu (starších třetihor) do konce miocénu (před cca 30 - 5 milióny lety).

Stezka je vedena územím budovaným račanskou jednotkou magurského příkrovu, tedy usazenými horninami paleogénu, v nichž se střídají vrstvy jílovců a pískovců, vzácněji i slepenců (tzv. flyš). Terén je silně zahliněn a proto je možné výchozy flyše sledovat jen zřídka. Horniny flyše je možné si prohlédnout v korytě potoka - jedná se převážně o pískovce, v některých případech s typických jevem flyšové sedimentace - hieroglyfy na vrstevních plochách. (Hieroglyfy, zde pouze mechanoglyfy, jsou nerovnosti na ploše vrstvy, vzniklé při sedimentaci pohybem pevných částic, valounků ap. po měkkém dně).

Na zkameněliny jsou flyšové sedimenty obecně velmi chudé. Na trase naučné stezky je lze nalézt pouze v opuštěné píškovině na Kamenci. Jedná se však jen o drobné stélek červených řas (čeled Corallinaceae) s ojedinělými úlomky zoárií mechovek, ostnů a ambulakrálních destiček ježovek, červů, měkkýšů a větších druhů dírkovců pozorovatelných lupou. V širším okolí lze nalézt amonitovou makrofaunu (Roštín, Cetechovice), která je však již druhohorního - jurského - stáří.

jurský ammonit

Zastávka 12

OKOLNÍ VESNICE

Rozhlédnete-li se po okolí, uvidíte pestrou, členitou krajinu. Před Vámi se pole střídá s loukami, lesy a stromořadími.

Vpředu, mírně vlevo, se rozprostírá Litenčická pahorkatina s nejvyšším vrcholem Kleštěncem - 498 m. Napravo je Zborovský les s nejvyšším bodem Trojákem - 396 m.

Nejbližší a jedna z nejmenších vesnic v okolí je obec Divoky. Přestože trvale obytných domů je zde jen 40 a obyvatel pouze 130, je ve vesnici čilý život. Svou činnost zde rozvíjejí hasiči, zahrádkáři a ochranáři. A právě ti malou, nenápadnou vesnici za léta své činnosti zapsali do podvědomí lidí z širokého okolí populárními akcemi, jako je Otvírání studánek, Pohádkový les a nyní i naučná stezka a ekologické středisko.

Vlevo (cca 4 km) se nachází obec Roštín, jedna z nejstarších obcí na okrese (první zmínka z r. 1204). Známá rekreační oblast je pozoruhodná i tím, že má dva kostely - sv. Anny v dědině a sv. Jakuba v polích. Tento kostel je pozůstatkem po vesnici Jablonná, údajně zničené v období třicetileté švédské války.

Kousek vedle se vypíná zalesněný vrchol Chlum (402 m). Pod ním se nachází starý, opuštěný, meruňkový sad a vinohrad (4,5 ha).

Před Vámi (cca 5 km) nad jabloňovými sady se na kopci rozprostírá obec Zdislavice. Na konci 18. století zde vznikl zámek a zároveň došlo i ke zřízení parku. Z nejvýznamnějších dřevin zde roste jedle Veitchova (*Abies veitchii*) a statný exemplář ořešáku černého (*Juglans nigra* 25 m, 405 cm).

Zde se také narodila známá rakouská spisovatelka Marie Ebner - Eschenbachová (1830 - 1916). Látku k některým svým pracím čerpala z okolí Zdislavic, kde byla i v rodinné hrobce pohřbena.

Zborovice charakterizuje starý vysoký komín bývalého cukrovaru, který vrchnost zřídila v r. 1851. Dnes se v těchto prostorách nachází Pilana Zborovice, známá výrobou dřeva a kovopily. Vedle je historický park, v němž se nachází Ústav sociální péče.

Výše položená vesnička se nazývá Medlov. Je známá sportovní soutěží "Papírový muž", která zde vznikla v r. 1984 (plavání 360 m, jízda na kole 20 km, a běh 4200 m).

Zdounky se staly městečkem již v r. 1358. Původní tvrz byla zničena za husitských válek. V 16. stol. byla vystavěna nová, na místě dnešního zámku. Růzvoj zaznamenalo také vinařství a od r. 1560 panský pivovar. O části Katůvka víme, že tam stávala šibenice a vykonávaly se hrdelní tresty.

Dnes jsou Zdounky střediskovou obcí s 1 462 obyvateli. Nejznámějším potravinářským průmyslovým závodem je AGT Zdounky, známý výrobou a prodejem mražených krémů.

Zastávka 13

POLE

Pole je zemědělský pozemek, který je oddělen od ostatní půdy přírodními nebo umělými hranicemi. Pole člověk ovlivňuje tím, že oře, vláčí, seje, okopává a sklízí úrodu.

Pro mnoho lidí je půda jen pouhá hlína a přitom je to fantastický svět plný života, neobyčejně pestré království temna a vlnka, které všem jeho obyvatelům poskytuje úkryt i potravu.

Po zemědělské stránce jde o značně svažité terény. Půda je málo homogenní (nestejnorodá), přechází od těžké až po lehkou. Podle charakteristiky se jedná o hnědozem až hlinitopísčitou půdu.

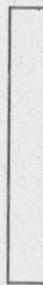
Okolní krajina se řadí do řepařského typu půdy s následujícím složením plodin (r. 1996):

- obilniny	48 % (pšenice ozimá, ječmen jarní a ozimý, kukuřice)
- pícniny a trávy	28 % (vojtěška, jetel, kukuřice - GSP, trávy)
- technické plodiny	17 % (řepka, mák, kmín)
- okopaniny	5 % (cukrovka, krmná řepa, brambory)
- luskoviny.	2 % (hrách)

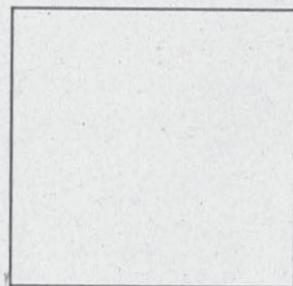
V kulturních plodinách se vyskytuje i značné množství plevelů, které se dokáží přizpůsobit mnoha agrotechnickým zásahům. Je to např. hlaváček letní (*Adonis aestivalis*), mák vlčí (*Papaver rhoeas*), chrpa modrák (*Centauraea cyanus*), ježatka kuří noha (*Echinochloa crus - galli*), violka rolní (*Viola arvensis*) a další. Jednotlivé druhy plevelů se liší podle pěstovaných plodin.

10x10
ar

20x100
měřice
(0,1918 ha)

100x100
hektar

HISTORIE OSÍDLENÍ

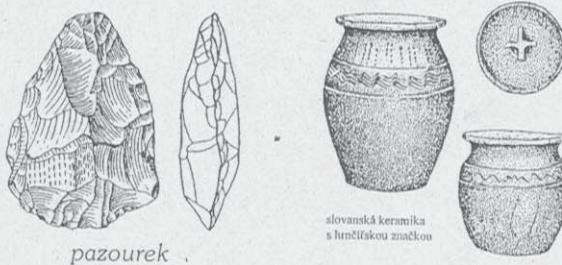
Trasa stezky vede územím, jehož podstatná část je součástí staré sídelní oblasti s počátky osídlení již v pravěku.

První stopy osídlení zde zanechal lovec a sběrač starší doby kamenné, který na sklonku poslední doby ledové (asi 30 000 - 10 000 let př. Kr.) zakládal své tábořiště na severních výběžcích Chřibů, odkud sledoval sezonní tahy zvěře. Stanoviště s nálezy kamenných nástrojů zhotovených z pazourků a dalších surovin se nacházela na návrší nad Zdounkami (pod kótou 333), na katastru Milovic (kóta 335), Lhotky, Lubné atd.

Ojedinělé nálezy kamenných hlazených a broušených nástrojů dokumentují osídlení tohoto území skupinami prvních zemědělců a pastevců na sklonku mladší doby kamenné (5 000 - 3 000 let př. Kr.). Z blíže neupřesněných míst katastru Zdounek pocházejí nálezy hlazených sekerek a klínů zhotovených z černošedé břidlice. Rovněž z katastru Divok jsou známyojedinělé nálezy kamenných sekér a motyk.

Již od pravěku procházeli územím kroměřížská důležité obchodní cesty (např. cesta pomoravská - jantarová), jejíž význam vzrůstal zejména s objevem bronzu. Na křížovatkách a při spojnicích těchto důležitých tras vznikaly od doby bronzové, na strategicky příhodných místech, opevněná sídliště - hradiště. Dodnes jsou na vrcholu Brda a Kamínky na roštínsku patrný uměle navršené valy, příkopy a upravené terasy pravěkých hradišť, která tu existovala na sklonku doby bronzové a počátku doby železné (asi 1 100 - 800 let př. Kr.). Z doby bronzové známe z blíže neurčeného místa Zdounek nález bronzové sekery. Pravěké keramické střepy byly získány archeologickým výzkumem na území "farské zahrady" ve Zdounkách. Přes Chřiby procházely v době velkomoravské důležité cesty, tzv. hradské cesty, které spojovaly Olomoucko a Brněnsko s velkomoravským ústředím bývalé oblasti dnešního Starého Města.

Zde je postaveno odpočívadlo a ze Zdounek sem byl přemístěn opravený sv. kříž, vysvěcený 19. října 1997.

ZVON ZE ŽERNOVÉ

(Pověst ze Zdounecka)

Antonín Krybus

Do dědiny Divok je ze Zdounek jen co bys kamenem dohodil, a hory jsou odtamtud zase jen na takové dohození. V čísle sedmém bydlel sedlák Vrbíček, takový prostý, práce dbalý člověk, jehož nevyvedlo nic z míry. Ale jednou přece - přiběhla děvečka, děvče jako květ, a na prahu jizby uděšeně volá: „Pantáto, pastýř nedohnal z pastvy našu sviňu!“

„Zatoulala se, jdi hledat za humna,“ na to sedlák.

Hledala, hledala, ale nikde nic, ani za humny, ani v polích. Pantáta sběhl až ke Korábku a potom podle potůčku dolů, ale všude ticho. To už bylo podivné. I udeřil na pastýře Čudru, aby se očistil, aby pověděl. Kde jinde bylo možno pastýře hledat než v hospodě, za stolem u sklenky?

„Franto, tys nám nedohnal z pastvy sviňu!“

„Co a jak?“ Pastýř stál, jako by vedle něho uhodil hrom. Prý nic takového není možné, on že je dbalý, že za celý den nezasdí, a nāč by spal, když k tomu má noc?

Dali se do hledání. Obešli proti sobě dědinu, sešli se U obrázka, potom se pustili potůčkem tekoucím od Světlé, kdekterý keř prohledali, kdekterou prohlubeň proslídili, a pastýř se přitom tvářil jako nébe před bouřkou. A sedlák, jako by už mělo uhodit. Pustili se přes Uhliska k Žernovským lúkám, ale kde nic tu nic. Až tu najednou křičí služebná Anička, která hledala s nimi: „Pantáto, tady je!“

Pod osamělým stromem na malé vyvýšenině vrtá v jámě svině. Cosi se tu leskne, cosi se tu černá, pastýř vyjeveně hledí, pantáta také, a potom jedněmi ústy povídají: „V té jámě je zvon, opravdový zvon!“

Hleděli chvíli, pokyvovali hlavami a potom hybaj dolů do dědiny k pudmistrovi. Od pudmistra pak na faru do Zdounek, ať farář rozhodne, co a jak, když tu jde o kostelní věc.

Přišli, pověděli. A ten farář, když se trochu zamyslil, povídal: „Na Žernové jste zvon našli? Tam bývala v dřívějších časech dědina, zpustla a zanikla kdysi za času českého krále Jiříka z Poděbrad. Táhla tehdy Moravou uher-ská vojska, pánila, ničila. Lidé zvon schovali, ale kdož ví, kdo z nich zůstal naživu. Jedny smetla válka, druhé mor. A dědinu Žernovy roznesl vítr, spláchl ji déšť, umořili ji mrazy.“

Lidé z celých Divok se sběhli a vyrývali zvon. Potom s ním pěkně na vůz, vzhůru po pastvisku a z Kamence cestou od Bunče ke Zdounkám.

„Zvon půjde do Rataj,“ rozhodl farář. „Vy zvon ve zvonici máte, ale v Ratajích od těch válek není nic, kostelník musí shánět lidi do kostela pěkně dům od domu.“

„Když do Rataj, tož do Rataj,” pověděli lidé z Divok. Přivezli zvon, vytáhli na zvonici, tesař s kovářem jej pověsili do věžní stolice a potom celé Rataje poslouchaly, až se zvon poprvé ozve. Ale co to? Údery zvonu byly chraplavé, tlumené, jako kdyby troubil pomocný na volský roh. A do toho hukotu jako by zazníval lidský hlas: „Sviňa mě vyryla, panna mě našla.” A stále stejně tak. Lidé se sbíhali, reptali, byli nespokojeni s hlasem svého zvonu a farář dal nakonec zvonici zavřít. Místo zvonění chodil kostelník zase dům od domu a sháněl lidi do kostela.

Jednou přijelo formanskou cestou od Kroměříže několik vozů. Vezly náklad do Brna. Formani se zastavili v zájezdni hospodě, pojedli, popili, poveselili se, a když se připozdilo, chtěli se odklidit pod plachty vozů a zdřímnout si. Šeřilo se, přicházela noc. A tu se ti formani ptali, proč v dědině nezvoní klekání, když je tam kostel i věž?

Hostinský řekl, co a jak. Prý - „Zvon máme, ale jaké je s ním trápení? Sotva udeří do jeho stěny srdce, už se ozve: Sviňa mě vyryla, panna mě našla, a tak pořád dokola.”

„To je zatractilá věc,” povídal jeden z formanů. „Ale já bych věděl, jak pomoci. Blízko Lipníka žije člověk a ten umí lit zvony. Dostane-li prasklý nebo ohněm poničený zvon, přelije ho. Co kdybyste to zkusili a zajeli do Lipníka?”

Udělali, sundali, naložili na vůz a vyprovodili ten podivný zvon, který jako by mluvil lidskou řeči. Zvonař jej přelil a tak se po čase ozval z šindelem kryté ratajské zvonice jasný, čistý hlásek. Třepotal se nad doškovými střechami chalup i gruntů, krásně zvonil, ale přece to nebyl takový hlas, jak zvonívali jinde. Bylo v něm trochu tesknотy. Lidé si povídali, že ten zvon truchlí po své dědice Žernové, po lidech, po horách, po dávných časech, o nichž lidé rádi věří, že bývaly lepší, snesitelnější.

Velká lesní trat na úpatí Chřibů se dosud jmenuje Žernová a stejně tak i Žernovská lúka připomíná tesklivé osudy dávno zaniklých dědin. Jsou dokladem toho, že války byly a jsou z největších nepřátel lidstva.

PROVOZNÍ ŘÁD NAUČNÉ STEZKY ZO ČSOP DIVOKY

Naučná stezka slouží k výchově mládeže, zejména dětí.

Trasa naučné stezky vede přes soukromé pozemky po polních cestách, stezkách a pěšinách.

Organizované návštěvy (školní exkurze) budou naučné stezky využívat v doprovodu pedagoga ve smluvné době.

Údržbu naučné stezky a úklid trasy zabezpečí členové ZO ČSOP Divoky.

Návštěvníci naučné stezky budou upozorněni na zásady pobytu a chování v přírodě - viz. Desatero ochranářských zásad na hřišti u vagonu:

Desatero ochranářských zásad

1. Uč se přírodu znát a rozumět jejím zákonům.
2. Chovej se v přírodě tiše a nenápadně.
3. Chod co nejvíce pěšky.
4. Raduj se z přírodních krás, ale nenič je.
5. Bud přítelem všech živočichů.
6. Střež čistotu vody, pečuj o prameny a studánky.
7. S ohněm zacházej opatrně, aby se ti nevymknul z ruky.
8. Pečuj o čistotu přírodního prostředí kolem sebe.
9. Tábor jen tam, kde není zakázáno.
10. Využij každé příležitosti, abys pro přírodu vykonal něco prospěšného.

ZO ČSOP Divoky

SEZNAM ČLENŮ ŽO ČSOP DIVOKY

Sedláček Josef	předseda
Vávra Milan	jednatel
Zbránek Zdeněk	pokladník
Snopek Josef	zástupce
Zelenka Jiří	člen výboru
Knapková Jana	člen výboru
Zelenková Jiřina	revizor

Straděj Josef
Stradějová Marie
Sedláčková Miloslava
Rokosová Marie
Rokos Jiří
Vávrová Hana
Pavelka Jiří
Šoltisová Jarmila
Charouz Pavel
Charouzová Renata

Jura Stanislav
Jurová Magda
Hanáčková Hana
Žemla Josef
Miler Zdeněk
Milerová Emilie
Pavelka Tomáš
Pavelka Tomáš ml.
Horáček Ladislav
Vaníček Petr

Zpracoval : Josef Sedláček
Spolupracovali: Ing. Stanislav Hrouzek - geologie, Mgr. Helena
Chýbová - historie, RNDr. Alan Urc, ing. Jaroslav Hrabec
Použitá literatura: Toman, J. - Hísek, K. : Naši přírodou krok za krokem. 1994
Peřinka, F. V. : Vlastivěda moravská, Zdouněcký okres. 1910
Spáčil, J. - Řezníček, B. : Z časů dávných i nedávných. 1969
Snímky: Josef Sedláček, ing. Augustin Kunc, ing. Jarmila Blahutová
Hrazeno z grantu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR,
finančního daru České spořitelny - pobočky Kroměříž
a AGT Zdounky s.r.o.
Vydal: 60/05 ZO Český svaz ochránců přírody Divoky
Tisk: Tiskárna Print Kroměříž

zastávka naučné stezky

budování rybníčku

památná lipová alej Světlá

svěcení kříže

Nanuk®

BANKA PRO ŽIVOT.